

5. Руденко М. В. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія). Форум права. 2016. № 2. С. 168–174.

***Науковий керівник:** старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Нестерчук Лілія Петрівна*

Воронкова А.В., Кулібаба Л.О.

студентки 2-го курсу факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції) Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОСВІД США У РЕФОРМУВАННІ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

На сьогоднішній день адвокатура України перебуває на етапі активного розвитку. Тому запозичення іноземного досвіду є актуальним питанням в умовах сучасності. Створення єдиної концепції у сфері адвокатської діяльності має обов'язково ґрунтуватись на міжнародному досвіді, тому в Україні часто використовують різний досвід зарубіжних країн у формуванні різних інститутів, зокрема і такого як адвокатура. Реформа адвокатури є важливою складовою в оновленні системи правосуддя та кінцевим завданням якої є перетворення України на сучасну європейську державу. Однією з провідних країн, що володіє достатньою практикою реформування правової сфери є Сполучені Штати Америки, тому для України є корисним її переймання та можливо застосування при власному реформуванні та законотворчості. При цьому варто пам'ятати про відмінності місця адвокатури в системах права двох країн.

Порівнюючи адвокатуру Сполучених Штатів та України варто зазначити, що в США законодавче закріплення принципів організації та діяльності адвокатури фактично відсутнє як на федеральному рівні, так і у більшості штатів. Хоча, в Конституції Сполучених Штатів Америки міститься шоста поправка, яка закріплює право обвинуваченого на захист у кримінальному процесі («В усіх випадках кримінального переслідування обвинувачений має право... на допомогу адвоката для захисту»), проте не визначає механізм його реалізації. До того ж Сполучені Штати Америки керуються переважно прецедентним правом, яке є головним джерелом права в даній країні і має вищий статус ніж нормативно-правовий акт. Тому поняття адвокат в США впливає з контексту звичаєвого та прецедентного права, а також в нормах професійної етики [1, с. 105].

Щодо України, то тут ми можемо говорити про те, що інститут адвокатури є більш впорядкованим та систематизованим, оскільки він широко регламентується Конституцією, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими нормативно-правовими актами. Це впливає з того, що в українській правовій системі наявна висока частка статутного права [2, с. 275-276].

Одним зі способів організації адвокатської діяльності Сполучених Штатів Америки є створення асоціацій адвокатів. Національна організація адвокатів створена завдяки об'єднанню асоціації штатів. Американську асоціацію адвокатів, було засновано в 1878 р. Її метою є обмін досвідом, обговорення проблем юридичної освіти та реформування законодавства. Не дивлячись на те, що ця організація не є асоціацією усіх американських адвокатів, вона об'єднує майже всі великі об'єднання практикуючих адвокатів та нараховує у своєму складі понад 130 тис. членів. Асоціації адвокатів в штатах безпосередньо їй не підпорядковані, але, часто дотримуються її рекомендацій, особливо норм професійної етики. Вищим органом управління в Американській асоціації адвокатів є палата делегатів, яка складається з 250 членів.

Американська асоціація адвокатів співпрацює з українськими юристами. Вона використовує їх досвід та ініціативу, яка спрямована на створення інституційної основи правових реформ та підняття рівня правосвідомості громадян, їхньої здатності утвердити свої права через правові інститути. В 1990 р. розпочалась реалізація Програми правових ініціатив для країн Центральної та Східної Європи даної Асоціації, згідно з якою у кожній країні працює один або кілька добровольців, що розробляють та впроваджують освітні програми, надають технічну допомогу в різних формах. Для експертної оцінки запропонованих законопроектів, розробки постійно діючих юридично-освітніх програм для практикуючих адвокатів та суддів залучаються офіційні представники Програми, які також надають допомогу юридичним факультетам та асоціації студентів-юристів. В Україні ця Програма реалізується у таких напрямках: комерційне право, реформа кримінальної юстиції, удосконалення юридичної освіти, захист прав жінок.

На теренах України також є своє об'єднання адвокатів, яке офіційно називається Національна асоціація адвокатів України. Вона була заснована в 2012 р. і є найвищим органом адвокатського самоврядування. Завдяки плідній праці над проблемою адвокатського самоврядування та запозичення досвіду Сполучених Штатів Америки щодо асоціації адвокатів, вдалось побудувати сильну професійну організацію, що є прикладом успіху на пострадянському просторі.

Одним з критеріїв системи адвокатури Сполучених Штатів Америки та України є укладання договору клієнта з адвокатом.

В США укладається вільна угода (вільний ринковий договір) за якою визначається оплата захисника, що складається на основі практики та з врахуванням рекомендацій організацій, в яких перебуває адвокат. Також в Сполучених Штатах Америки для людей з низькими доходами існують різноманітні форми подання безкоштовного представництва в суді. Сполучені Штати Америки мають три форми адвокатських послуг безкоштовно:

- 1) адвокати за призначенням;
- 2) адвокати за контрактом;
- 3) відділи громадських захисників [3, с. 3].

А в Україні існує договір про надання правової допомоги тобто домовленість, за якою адвокат зобов'язується здійснити захист та надати інші види правової допомоги клієнту на умовах і в порядку, визначених договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання цього договору. Цей договір може укладатися, як в усній так і в письмовій формі. В усній формі він укладається, якщо клієнту потрібна лише консультація або коли невідкладно потребує надання правової допомоги, а укладення письмового договору за конкретних обставин є неможливим.

В Сполучених Штатах Америки, як і в Україні, головним правилом адвоката є захистити громадян від обмеження та порушення їх прав та свобод. Але для отримання можливості виступати захисником, майбутнім адвокатам обох країн необхідно мати відповідну освіту та практику у цій сфері. В більшості штатів США законодавством передбачені іспити для претендентів, які бажають займатися адвокатською діяльністю. Організацією і проведенням таких іспитів займаються суди. Наявності диплома або ступеня, отриманих в юридичних ВНЗ, недостатньо для заняття адвокатською діяльністю. Юристи, допущені до адвокатської практики, завдяки складеному іспиту, отримують патент, який надає можливість виступати на судових засіданнях у тих судах на території штату, де отримано патент. Для отримання права на виступ в судах інших штатів, адвокату необхідно скласти новий іспит і отримати ще один патент. В іншому випадку, він може виступати на судовому засіданні тільки в присутності адвоката з патентом на практику в цьому штаті і тільки з дозволу голови суду.

Відповідно до частини 1 статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: «Адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю» [4].

В наш час суспільство активно бореться з будь-якими проявами гендерної дискримінації та нерівністю. Яскравим прикладом цього можуть слугувати

жінки в адвокатурі. Зокрема, у 2016 р. кількість жінок вперше перевищила кількість чоловіків, які вступили до правничих факультетів у Сполучених Штатах Америки. Жінки складають 21% партнерів-співвласників, 12% жінок займають лідерські позиції в юридичному бізнесі. Дослідження 360 юридичних фірм США виявило, що у приблизно 40 з цих компаній жінки є керуючим партнером, головою або CEO.

Керуючись даними Єдиного Реєстру адвокатів України, можна визначити кількість жінок, які на сьогоднішній день займаються адвокатською діяльністю приблизно 36% українських адвокатів є жінки; в органах адвокатського самоврядування ця статистика ще більш позитивна на користь жінок. Цей результат далекий від ідеалу, але реформування та оновлення системи адвокатури може сприяти покращенню положення жінок в цій сфері.

Таким чином можна зробити висновок, що високий розвиток системи адвокатури в Сполучених Штатах Америки допомагає українським правникам обрати напрявлення для реформування системи адвокатури. Серед спільностей цих двох систем можна виділити: створення асоціацій адвокатів, як органу фактичного самоврядування; доступність адвокатської допомоги для всіх верств населення; особливі умови для набуття статусу адвоката; велика частка жінок в рядах адвокатів тощо. Але слід зауважити, не дивлячись на розвиненість системи адвокатури США, українським юристам слід формувати власну систему, що підходить своєрідному менталітету українців та певним правовим традиціям.

Список використаної літератури:

1. Святоцький О. Д., Медведчук В. В. Адвокатура історія і сучасність. К: Ін Юре 1997. 320 с.
2. Скаун О. Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. Харків: Еспада. 2006. 776 с.
3. Криlach О. М. Особливості правової системи Сполучених Штатів Америки. *Часопис Академії України*. 2013. №20. С. 1-5.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 23.10.2020).

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент ***Храпенко Олена Олегівна***